

Lakialoite 47

Esko Helle /vas: Lakialoite vaalilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoite on ensisijaisesti rinnakkaisaloite hallituksen esitykselle vaalilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 48/1998 vp). Aloitteen keskeiset erot hallituksen vaalilakiesitykseen ovat esitykset tasauspaikkajärjestelmän käyttöönottamisesta, 3 %:n suuruisen äänikynnyksen toteuttamisesta ja vaaliliittojen solmimista koskevan kiellon sisällyttämisestä lakiin eduskuntavaaleja koskevilta osin. Yhteisiin, eri vaaleja koskeviin säännöksiin ei ole tehty muita kuin teknisiä, eduskuntavaaleja koskevasta vaaliliittokielto- ja säännöksestä johtuvia muutoksia. Aloite puuttuisi ainoastaan eduskuntavaalijärjestelmän perusteisiin edellä mainituin osin.

Toissijaisesti, vaalijärjestelmään kohdistuvien muutosten johdosta, aloite on rinnakkaisaloite myös hallituksen esitykselle Suomen Hallitusmuodoksi (HE 1/1998 vp). Uuden hallitusmuodon osalta aloitteessa ehdotetaan, että hallituksen esityksessä (HE 1/1998 vp) Suomen Hallitusmuodoksi, sen 25 §:n vaalipiirien määritelmään lisätään maininta kiinteistä *vaalipiiripaikoista* ja *tasauspaikoista* ja että näistä säädettäisiin tarkemmin lailla, mikä viittaus tarkoittaisi aloitteen mukaista vaalilakiesitystä.

Aloitteen esikuvana ovat Ruotsin eduskuntavaalien tasauspaikka- ja äänikynnyssäännökset.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Demokratia poliittisena, enemmistöperiaatteeseen nojaavana järjestelmänä vaatii toteutukseen oikeuden vapaaseen mielipiteen muodostukseen, oikeuden informaation saantiin ja kansalaisten poliittisen yhdenvertaisuuden. Valtiomuoto on sitä demokraattisempi, mitä useammat poliittiset päätöksentekovelimet valitaan vaaleilla; mitä vapaammat vaalit ovat; mitä suuremmalla osalla kansasta on äänioikeus; mitä vähemmän on eroavaisuuksia äänten painoarvossa ja mitä useammat päätökset tehdään enemmistön tahdon mukaan (prof. A. Aarnio: Tuomioistuinlaitos ja demokratia LM 3/97, s. 420).

Suomen nykyinen vaalilainsäädäntö, kuten myös eduskunnalle annettu uusi esitys yhtenä-

seksi vaalilaiksi, ei valitettavasti kovin hyvin vastaa vaatimukseen, jonka mukaan eri puolueiden saamien äänten tulisi painoarvoltaan vaikuttaa samalla tavalla vaalin lopputulokseen, ts. suhteessa edustajanpaikkojen jakoon.

Käsitykseni mukaan vallitsee melko laaja yksimielisyys siitä, että Suomen kansanedustajain vaalissa on tällä hetkellä tosiasiallisesti monentasoisia äänikynnyksiä vaalipiirin koosta ja valittavien lukumäärästä riippuen. Eri puolueilla on eri määrä sellaisia ääniä, jotka jäävät ikään kuin käyttämättä ehdokkaan jäädessä valitsematta. Tällaisten äänien antaminen turhauttaa äänestäjiä, sillä jos esimerkiksi puolue ei saa lainkaan ehdokkaita läpi määrättyssä vaalipiirissä, tällaisen vaalipiirin äänet puolueelle jäävät vaille vaikutusta lopullisessa valtakunnan edustajanpaikkojen jaossa.

Karkeasti voidaan sanoa, että nykyinen vaalijärjestelmä tarjoaa suurimmille puolueille äänimääriin nähden yliedustuksen eduskunnassa ja keskisuurille sekä pienille puolueille järjestelmä johtaa hienoiseen aliedustukseen suhteessa näiden puolueiden saamiin äänimääriin. Suurten puolueiden yliedustuksen ongelma kärjistyy pienissä vaalipiireissä. Tätä vaalijärjestelmän ilmiötä on kuvattu vaalilakien yhtenäistämistoimikunnan mietinnössä (KM 1997:15, s. 15). Sen mukaan esimerkiksi vuoden 1995 eduskuntavaaleissa vaalipiirissä, josta valittiin seitsemän kansanedustajaa, sai puolue A äänistä 40 % ja edustajanpaikoista neljä eli 57 %. Sen sijaan puolue B sai äänistä 27 %, mutta paikoista kaksi eli 28 %. Puolue C sai äänistä 7 %, mutta ei yhtään edustajanpaikkaa.

Hallituksen esitys, joka on laadittu vaalilakien yhtenäistämistoimikunnan esityksen mukaisena, ei muuta pienten vaalipiirin lukumäärää. Oikeusministeriön komiteamietinnöstä laatima tiivistelmä korostaa, että syyskuun 1997 alussa voimaan tulleen läänituudituksen jälkeen vaalipiirijaolla ei enää ole selkeitä yhtymäkohtia valtion aluehallintoon. Komitea ja hallitus esityksessään päätyivät ehdottamaan vaalipiiriä pohjaksi maakuntajakoa eräin poikkeuksin. Uusi hallitusmuoto asettaa piirien lukumäärälle 18 vaalipiirin enimmäismäärän. Hallituksen esityksessä vaalilaiksi (HE 48/1998 vp) ehdotetaan vaalipiirien kokonaismääräksi 15 vaalipiiriä. Edelleenkin 13 tai sitä pienemmän edustajanpaikan vaalipiirejä tulisi esityksen mukaan olemaan sama lukumäärä (7 piiriä) kuin nykyisessä eduskuntavaalijärjestelmässä.

Vaalilakien yhtenäistämistoimikunnan tulokset vaalijärjestelmän suhteellisuudesta oikeusministeriön mietintö tiivistää seuraavasti (KM 1997:15):

”Jotta sekä alueellinen että poliittinen suhteellisuus eduskunnan kokoonpanossa nykyisen tilanteen mukaisesti turvattaisiin, toimikunta ehdottaa, että maakuntia eräiltä osin yhdistettäisiin siten, että kaksi tai useampi vierekkäistä maakuntaa muodostaisi yhden vaalipiirin niin, että vaalipiiristä valittavien kansanedustajien lukumäärä olisi vähintään sama kuin viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa. Toisaalta ehdotetaan, että suurimman maakunnan, Uudenmaan maakunnan alue jaettaisiin voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti kahdeksi vaalipiiriksi, Helsingin vaalipiiriksi ja Uudenmaan vaalipiiriksi, johon kuuluisi myös Itä-Uudenmaan maakunnan alue.”

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö

2.1.1. Valtiopäiväjärjestys

Tässä yhteydessä on tarpeetonta toistaa hallituksen esityksessä (HE 48/1998 vp) esitettyä kuvausta nykyisten, eduskuntavaaleja koskevien, säännösten sisällöstä perustuslaeissa (vuoden 1919 HM ja 1928 VJ) ja laissa kansanedustajain vaaleista (EvaaliL, 391/1969). Aloitteen kannalta on olennaista, että niin nykyinen kuin mahdollisesti tuleva uusi yhtenäinen hallitusmuoto edellyttää vaalijärjestelmän toteuttavan suhteellisuutta, minkä eräänä sisäänrakennettuna elementtinä on puolueiden kannatuksen tasapuolinen huomioon ottaminen kaikkialla maassa.

Nykyisen valtiopäiväjärjestyksen 4 §:n 1 momentin mukaan edustajat valitaan välittömällä ja suhteellisilla vaaleilla; sellaisia vaaleja varten tulee maan olla jaettuna vähintään kahteentoista ja enintään kahdeksaantoista vaalipiiriin. Valtiopäiväjärjestyksen 4 §:n 2 momentissa todetaan, että missä paikallisolot vaativat poikkeusta suhteellisesta vaalitivasta, voidaan kuitenkin mainittujen vaalipiirien lisäksi muodostaa jokin tahi joitakin vaalipiirejä ainoastaan yhden edustajan valitsemista varten. Saman säännöksen 3 momentin mukaan vaaleissa on kaikilla vaalioikeutetuilla yhtäläinen äänioikeus.

Nykyisin vaalipiirit ovat sangen erisuuruisia. Tämän johdosta vaalipiirikohtaiset ”äänikynnykset” (= pienin vertausluku, joka riittää edustajanpaikan saamiseen vaalipiirissä) vaihtelevat suuresti. Suurimman eli Uudenmaan vaalipiirissä kynnys on vajaat 3 %, kun taas pienimmässä (Pohjois-Karjala, Mikkeli, Lappi) se on 10 %:n vaiheilla. Näin katsoen suhteellisuuden toteuttaminen ei ole täydellistä ja koko maan alueella äänen yhtäläisyys ei myöskään toteudu.

Hallituksen käsillä olevilla valtiopäivillä tekevässä esityksessä uudeksi Suomen Hallitusmuodoksi esitetään ehdotuksen 25 §:n 1 momentissa, että ”Kansanedustajat valitaan välittömällä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla”. Nyt samassa säännöksessä korostettaisiin myös, että ”Jokaisella äänioikeutetulla on vaaleissa yhtäläinen äänioikeus.” Hallitusmuotoehdotuksen 25 §:n 1 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 1/1998 vp, s. 81/II) todetaan äänioikeuden yhtäläisyydestä, että yhtäläisestä äänioikeudesta on perinteisesti säädetty eduskuntavaaleista anetuissa säännöksissä ja tämän historiallisen pe-

rinteen vuoksi siitä ehdotetaan edelleen otettavaksi maininta tähän pykälään, vaikka asiallisesti säännös olisi mahdollista sijoittaa myös perusoikeuslukuun. Nykyiseen tilanteeseen hallitus ei siis esitä muutosta.

2.1.2. Eduskuntavaalilaki

Tällä hetkellä eri vaaleja koskevat säännökset on sijoitettu eri lakeihin. Suomen nykyiset vaalilait ovat: laki kansanedustajain vaaleista (13.6.1969/391), laki tasavallan presidentin vaalista (22.7.1991/1076), kunnallisvaalilaki (12.5.1972/361) ja laki Suomesta Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalista (3.3.1995/272). Nyt hallitus esittää eri vaaleja koskevien säännösten kirjoittamista samaan lakiin. Muutos on — ehkä vaalipiirejä lukuun ottamatta — pitkälti lainsäädäntötekniinen uudistus eduskuntavaaleja silmällä pitäen.

3. Lakialoitteen tavoitteet

3.1. Vaalituloksen saaminen vastaamaan mahdollisimman tarkoin äänestystulosta

Kuten edellä todettiin, eduskuntavaalien tulokset osoittavat, että vaalipiirikohtaisesti on suuria eroja siinä, kuinka monta ääntä tarvitaan yhden kansanedustajan valitsemiseen. Nykyiset säännöt äänien laskemisesta ja vaalipiirikohtaisesta suhteellisuudesta eri vaalipiirien kesken eivät anna kaikille äänestäjille samanlaisia vaikutusmahdollisuuksia oman ehdokkaansa valituksi saamiseen. Eri puolueiden äänimäärissä ja edustajanpaikoissa ilmenevän suuren eron johdosta vaalituloksen suhteellisuus eri vaalipiireissä vaihtelee. Yhdenvertainen suhteellisuus eduskuntavaaleissa — sikäli kuin hallituksen esitys uuden vaalilain vaalipiireistä säädetään laiksi — voi toteutua vain ottamalla käyttöön tasauspaikkajärjestelmä, joka tasaisi vaalipiirien koosta ja väestömääristä aiheutuvat erot eri äänestäjien antamien äänten painoarvon suhteen.

3.2. Osallistumisaktiivisuuden nostaminen

Viime vuosina äänestysaktiivisuus ja kiinnostus kansanedustajain vaaleihin ovat maassamme vähentyneet. Yleisten yhteiskunnallisten syiden ohella on varmasti myös muita syitä. Eräänä syynä saattaa olla se, että vaalitamme on säily-

nyt peruseriaatteiltaan jo yhdeksänkymmentä vuotta ennallaan. 1950-luvulla vaalikausi pidentettiin neljään vuoteen ja samalla siirryttiin täysin ns. yhden hengen vaalilistoihin. Ehkä nyt olisi aika tehdä joitakin varovaisia muutoksia vaalitamme.

Näkyvissä olevassa tulevaisuudessa väestö tulee edelleenkin siirtymään maan sisällä haja-asutusalueilta taajamiin sekä Itä- ja Pohjois-Suomesta etelän kasvukeskuksiin. Tämä väestökehitys saattaa johtaa entistä pienempiin vaalipiireihin. Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja vaalien suhteellisuuden toteutumisen kannalta tällainen kehitys pahentaisi tilannetta nykyisestään. Pienten vaalipiirien pieneminen entisestään lisää äänestäjien passiivisuutta. Kun oman ehdokkaan valituksi tuleminen muodostuu pienissä vaalipiireissä kovin epätodennäköiseksi, halukkuus yhtyä ehdokkaaksi ja yleinen kiinnostus vaaleihin vähenee.

Siirtyminen tasauspaikkajärjestelmään poistaisi ainakin osittain kyseisen ongelman. Tasauspaikkojen avulla jokaisen antama ääni vaikuttaisi vaalien kokonaistulokseen ja antaisi myös pienten vaalipiirien ehdokkaille mahdollisuuden tulla valituksi tasauspaikan avulla kansanedustajaksi. Tällöin pienissäkin vaalipiireissä vaalipiirin keskisuurten ja pienten ryhmien aktiivinen vaalityö mahdollistaisi edustajan valituksi tulemisen, vaikka puolue tai yhteislistat ei kykenisi- kään saamaan edustajaa vaalipiiriin varsinaiselta eli ns. kiinteältä vaalipiiripaikalta läpi.

On todennäköistä, että jos tasauspaikkajärjestelmään ei siirrytä ja mikäli useassa vaalipiirissä valittavien edustajien määrä laskee väestömuutosten vuoksi alle nykyisen minimin eli alle seitsemän (lukuun ottamatta Ahvenanmaata), vaaleihin osallistumishalukkuus heikkenee maan pienissä vaalipiireissä nykyisestään.

4. Keinot

4.1. Kiinteän vaalipiirin ja tasauspaikkojen paikkamäärän vahvistaminen

Nyt vaalipiirien paikkamäärät vahvistetaan vaalipiirissä asuvien Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella. Lakialoitteessa ei esitetä muutosta kyseiseen perusteeseen. Koska ehdotus tähtää paremmin suhteellisuuden toteutumiseen tasauspaikka- ja äänikynnyssäännösten avulla, aloite sisältää kahdenlaisia edustajanpaikkoja.

Kiinteiden vaalipiirien paikkamäärät vahvistetaan vaalipiirissä asuvien Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella ja tällaisten paikkojen kokonaislukumäärä on sata kahdeksankymmentä (180), johon sisältyy yksi (1) Ahvenanmaan edustajanpaikka. Tasauspaikkoja jaetaan kaksikymmentä (20).

4.2. Äänikynnyksen käyttöön ottaminen

Aloitteessa ehdotetaan kolmen (3) prosentin äänikynnyksen käyttöön ottamista tasauspaikkojen jakamisessa. Jos puolueen tai valitsijayhdistyksen yhteislista saisi koko maassa yli 3 %:n kannatuksen kaikista hyväksytyistä äänistä, se olisi mukana tasauspaikkojen jaossa. Äänikynnyksen alittaminen aloitteessa esitetyssä mallissa ei estäisi puolueen tai yhteislistan ehdokkaan tulemistä valituksi vaalipiirin kiinteältä edustajanpaikalta, mikäli ehdokkaalla olisi riittävän suuri vertausluku.

Perusteluna esitykselle äänikynnyksen käyttöön ottamisesta todetaan, että sillä estettäisiin äärimmäisen suhteellisuuden aiheuttama poliittisen kentän pirstoutuminen, mikä vaikeuttaa eduskunnassaärkevien enemmistöjen muodostumista.

4.3. Puolueiden ja yhteislistojen vaaliliittojen kieltö

Nykyinen vaalilakimme sallii muun muassa puolueiden solmia keskenään vaaliliittoja. Järjestelmä on kuitenkin sellainen, että kyseiset vaaliliitot ovat yleensä vain taktisia. Paikkojen jakautuminen vaaliliittokumppanien kesken ei tapahdu suhteellisesti. Äänestäjä saattaa vaaliliittojen tähden joutua käytännössä tukemaan ehdokkaita ja puolueita, joita hän ei pidä alkuunkaan hyväksyttävänä omalta kannaltaan. Vaaliliittojen käyttäminen luo tilanteen, jossa äänestäjä ikään kuin menettää äänensä vaalimatemaattisten syiden vuoksi kannattamansa puolueen tai yhteislistan vaaliliittokumppanin ehdokkaalle. Annettu mandaatti on tältä osin vailla pohjaa.

Äänestäjän kannalta on paljon reilumpaa, että puolueet ja aatesuunnat esiintyvät selvästi omina vaaliliittoinaan. Siksi lakiesityksessä ehdotetaan, ettei puolueiden välisiä eikä yhteislistojen välisiä vaaliliittoja sallittaisi, koska samalla aloitteessa esitetään tasauspaikkajärjestelmän käyttöön ottamista.

5. Kansainvälisiä esimerkkejä

5.1. Ruotsin ja Saksan vaalijärjestelmien sovellukset

Ruotsissa vertausluvut lasketaan Suomesta poikkeavasti. Meillähän käytetään ns. d'Hondtin järjestelmää eli jakajina ovat kokonaisluvut (1, 2, 3, 4 jne). Ruotsissa käytetään sen sijaan ns. soviteltua St Laguesin järjestelmää, jossa ensimmäisenä jakajana on 1,4, jota seuraavat parittomat kokonaisluvut (3, 5, 7 jne).

Vielä oleellisempi ero Suomeen verrattuna on se, että Ruotsissa osa paikoista on ns. tasauspaikkoja, jotka jaetaan niiden puolueiden kesken, jotka ovat saaneet vähintään 4 % maassa annetuista äänistä.

Ruotsin järjestelmä toteuttaa suhteellisuutta paremmin kuin meillä käytetty.

Saksassa puolet kansanedustajista valitaan yhden hengen vaalipiireistä. Osavaltioittain toinen puoli paikoista täytetään puolueiden listoilta niin, että niiden paikkamäärä vastaa ääniosuutta. Tasauspaikkoja voivat saada vain valtakunnallisen 5 %:n äänikynnyksen ylittäneet puolueet, tosin eräin poikkeuksin. Tasauspaikkojen määrä saattaa tarvittaessa olla suurempi kuin osavaltion yhden hengen vaalipiirien paikkamäärä. Tälläkin hetkellä Saksan liittopäivillä on 16 "ylimääräistä" tasauspaikkaa.

5.2. Ruotsin eduskuntavaalijärjestelmästä tarkemmin

5.2.1. Edustajanpaikkojen jakautuminen Ruotsin järjestelmässä

Vaalijärjestelmä pyrkii niin oikeudenmukaisesti kuin mahdollista jakamaan edustajanpaikat puolueiden kesken suhteessa annettuihin ääniin. Periaatteessa äänet ovat yhtä arvokkaita. Mutta ainoastaan ne puolueet, jotka ovat saaneet määrätyn määrän ääniä vaaleissa, saavat edustajanpaikkoja.

Eduskunnan 349 kokonaispaikkamäärästä on 310 kiinteän vaalipiirin edustajanpaikkaa. Ne asetetaan etukäteen jokaisen vaalipiirin äänioikeutettujen lukumäärän perusteella. Vaalien jälkeen jäljelle jääneet 39 tasauspaikkaa jaetaan suhteellisesti puolueiden kesken. Tasauspaikat menevät niille puolueille, jotka ovat saaneet omissa vaalipiireissään eniten ylijäämä-ääniä.

5.2.2. Äänikynnys Ruotsin järjestelmässä

Pääsääntö on se, että edustajanpaikkoja saavat ainoastaan vähintään 4 prosenttia äänistä saaneet puolueet.

Tästä rajoitussäännöstä poikkeuksen tekee se, että puolue on saanut tiettyssä vaalipiirissä 12 prosenttia äänistä. Tällainen puolue on mukana sellaisessa vaalipiirissä ja jakaa vaalipiirin edustajanpaikkoja.

5.2.3. Kiinteiden vaalipiirien edustajanpaikkojen jakautuminen Ruotsin järjestelmässä

Vaalipiirin kiinteät edustajanpaikat jaetaan puolueiden kesken seuraavalla tavalla. Ensin lasketaan kaikille mukana oleville puolueille vertausluku. Ensimmäinen vertausluku saadaan jakamalla yhden puolueen äänimäärä 1,4:llä.

Puolue, jolla on korkein vertausluku, saa vaalipiiriin ensimmäisen paikan. Sen jälkeen puolueen äänimäärä jaetaan kolmella. Seuraavaksi puolueen saama äänimäärä jaetaan viidellä, sen jälkeen seitsemällä, yhdeksällä jne. Järjestelmää kutsutaan parittomien lukujen menetelmäksi (uddatalsmetod).

Joka kerta lasketuista uusista vertausluvuista haetaan sitä puoluetta, joka sijoittuu korkeimmalle sijalle ja joka antaa puolueelle asianomaisen edustajanpaikan. Menettely jatkuu siihen asti, kunnes kaikki kiinteät edustajanpaikat vaalipiirissä on jaettu.

5.2.4. Tasauspaikkojen jakautuminen Ruotsin järjestelmässä

Vaalipiirin kiinteiden edustajanpaikkojen asettamisen jälkeen alkaa tasauspaikkojen jakaminen, jotta edustajanpaikkojen jakautuminen kokonaisuudessaan tulisi mahdollisimman oikeudenmukaiseksi kaikkialla maassa. Tähän sovelletaan toista menetelmää.

Ensin lasketaan, kuinka monta ääntä puolue on saanut koko maassa ja kuinka 349 edustajanpaikkaa olisi jaettu, jos maa olisi ollut yhtenä vaalipiirinä. Ero tämän ajatellun lukumäärän ja jo jaettujen kiinteiden edustajanpaikkojen välillä muodostaa kunkin puolueen "jako-osuuden" 39 tasauspaikasta. Mistä vaalipiireistä ne sattuvat tulemaan, riippuu siitä, missä puolueella on kiin-

teiden vaalipiirien edustajanpaikkojen jakamisen perusteella korkein vertausluku. Jos puolue ei ole saanut tiettyssä vaalipiirissä yhtään edustajanpaikkaa, puolueen vertailulukuna käytetään siellä pelkkää äänimäärää.

5.2.5. Henkilövaali ja edustajanpaikkojen jakautuminen puolueen sisällä Ruotsin järjestelmässä

Kun edustajanpaikkajako puolueiden kesken on selvä, on vielä laskettava, kuka tai ketkä ehdokkaista tullaan asettamaan edustajiksi.

Ensi kädessä ehdokkaiden valinta tapahtuu valitsemalla edustajat henkilökohtaisten äänimäärien perusteella. Henkilökohtainen äänimäärä on tietyn ehdokkaan saamien henkilöäänien lukumäärä tiettyssä vaalipiirissä yhden ja saman puoluetunnuksen puitteissa. Tullakseen valituksi vaaditaan ehdokkaalta sellaista henkilökohtaisten äänten määrää, joka vastaa vähintään 8 prosenttia puolueen kaikista äänistä vaalipiirissä.

Jos puolueella on enemmän kuin yksi ehdokas, joka on ylittänyt kynnyksen, ehdokkaat jakavat paikat henkilöäänien lukumäärän perusteella. Jos kaikkia ehdokkaita ei voida valita henkilöäänien perusteella, käytetään sen sijasta tähän saakka sovellettua ns. kokonaislukumenetelmää. Tätä koskevat säännöt on kirjoitettu Ruotsin vaalilain 20 lukuun (1997:157).

6. Esimerkkinä äänikynnyksen ja tasauspaikkajärjestelmän soveltamisesta Suomessa vuoden 1995 eduskuntavaalien tuloksen perusteella

6.1. Kiinteiden vaalipiiripaikkojen jakaminen

Alussa jaetaan kiinteät vaalipiiripaikat (179) väestömäärän mukaan vaalipiireittäin. Ohessa on käytetty vuoden 1995 lukuja, joiden pohjalta päädytään paikkajakoon. Tarkkoja lukuja kuntakohtaisten väestömäärien mukaan ei ole laskettu, koska keskustelu vaalipiireistä on edelleen kesken, mutta idean esittelyn kannalta ohainen taulukko ajaa saman asian.

Jos valittaisiin siis 179 kiinteää vaalipiiripaikkaa, niin paikat kiinteisiin vaalipiireihin olisivat jakaantuneet vuonna 1995 vaaleissa seuraavasti:

KOKO MAA	5 098 754	%-osuus 180	paikat	etelä	pohj.
Uudenmaan lääni	1 309 549	25,68 %	46	18	28 *)
Turun ja Porin lääni	700 703	13,74 %	25	15	10 *)
Hämeen lääni	727 418	14,27 %	26	12	14 *)
Kymen lääni	333 411	6,54 %	12		
Mikkelin lääni	206 682	4,05 %	7		
Pohjois-Karjalan lääni	177 917	3,49 %	6		
Kuopion lääni	258 800	5,08 %	9		
Keski-Suomen lääni	257 716	5,05 %	9		
Vaasan lääni	449 366	8,82 %	16		
Oulun lääni	449 709	8,82 %	16		
Lapin lääni	202 325	3,97 %	7		
Ahvenanmaa	25 158	0,49 %	1	(tämä paikka pysyy riippumatta väestöstä)	

*) Koska väestömäärät on otettu lääneittäin vanhojen läänien mukaisesti, on jouduttu Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen läänien osalta tulkitsemaan paikkajakoa etelän ja pohjoisen kesken. Laskelma on käytännössä vähentänyt joko yhden tai kaksi paikkaa ja jos vähennys on periaatteella toiselta 1 toiselta 2, on kaksi paikkaa otettu siltä, jolla niitä on ollut enemmän.

Tasauspaikat (20) jaetaan puolestaan niille puolueille, joiden valtakunnallinen kannatus ilman Ahvenanmaan ääniä oli 3 % tai sitä enemmän. Vuoden 1995 eduskuntavaalien mukaan

kannatusprosentit olivat seuraavan taulukon mukaisia. Näiden mukaan laskettuna kiinteät vaalipiiripaikat olisivat vuonna 1995 jakautuneet oikeanpuoleisimman sarakkeen mukaisesti.

ÄÄNESTÄNEITÄ	2 771 016	100 %	KIINTEÄT PAIKAT (olisivat jakaantuneet)
SDP	785 637	28,3 %	60 kiinteää vaalipiiripaikkaa
Kesk	552 003	19,8 %	42
Kok	497 624	17,9 %	36
Vas	310 340	11,2 %	20
Vihr	181 198	6,5 %	9
RKP	142 874	5,1 %	10
SKL	82 311	2,9 %	0 *)
Nuors.	78 066	2,8 %	2 **)
Ahvenanmaa	9 905	0,49 %	1
Yht.		94,99 %	180

*) Vuoden 1995 tilanteesta tulee huomioida se, että vaaliliittokiellon johdosta Kristillinen puolue ei tässä mallissa olisi saanut yhtään kiinteää vaalipiiripaikkaa, ja mikäli se olisi saanut muutaman sata ääntä enemmän eli se olisi saavuttanut 3 %:n ääniosuuden se olisi saanut 6 tasauspaikkaa. Tässä mallissa ja näillä äänillä SKL ei olisi saanut myöskään yhtään tasauspaikkaa.

**) Nuorsuomalaiset saisivat tässä mallissa 2 kiinteää vaalipiiripaikkaa ilman vaaliliittoja, mutta koska heidän kannatuksensa jäi alle 3 %:n, puolue ei saisi tasauspaikkoja.

6.2. Tasauspaikkojen jakaminen

Tasauspaikkojen tavoitteena on, että puolueen tai yhteislistan kannatusprosentti ja sen osuus edustanjapaikoista olisivat yhtä suuret. Siksi tasauspaikkojen jakoon on haettu malli, joka lähtee puolueiden kannatuksesta ja jonka

voi laskea käyttäen hyväksi puolueiden saamia kiinteitä vaalipiiripaikkoja. Ensiksi lasketaan puolueille valtakunnalliset vertausluvut, joista valitaan 20 suurinta vertauslukua. Se puolue, joka omistaa esim. 1. vertausluvun saa 1. tasauspaikan ja se, jonka vertausluku on 20. suurin, saa viimeisen tasoituspaikan.

Puolueen 1. taseuspaikkavertausluvun laske-
minen tapahtuu jakamalla puolueen saama ko-
konaisäänimäärä luvulla, joka on puolueen saa-
ma kiinteiden vaaliipiiripaikkojen lukumäärä + 1,

seuraava +2 jne. Tällä tavalla saadaan seuraava
taulukko käyttäen hyväksi vuoden 1995 vaalin
tuloksia:

PUOLUE	ÄÄNET -95	1. jakaja	tulokset (+1, +2, +3, +4, +5, +6, +7) taseuspaikat (lkm)	
SDP	785 637	60+1= 61	12879, 12672, 12470	3
Kesk	552 003	42+1= 43	12837, 12546, 12267	2
Kok	497 624	36+1= 37	13449, 13095, 12760, 12411	4
Vas	310 340	20+1= 21	14778, 14106, 13493, 12931, 12414	5
Vihr	181 198	9 + 1= 10	18120, 16473, 15100, 13938, 12943, 12080	5
RKP	142 874	10+1= 11	12989, 11906	1
Yht.				20

6.3. Esimerkki eduskunnan paikkajaosta

Tämän jälkeen lasketaan yhteen kiinteät vaali-
piiripaikat ja taseuspaikat, jolloin vuoden 1995
vaalien perusteella eduskunnan paikkajako olisi
ollut:

Tämän jälkeen puolueiden saamat taseuspai-
kat jaetaan vaaliipiireihin. Näissä puolueen ta-
seuspaikat saavat ne kyseisen puolueen kiinteille
vaaliipiiripaikoille valitsematta jääneet ehdok-
kaat, joilla on suurimmat vaaliipiireistä lasketut
vertausluvut.

Puolue	paikat	muutos todelliseen vaalitulokseen nähden
SDP	63	(—)
Kesk	44	(—)
Kok	40	+ 1
Vas	25	+ 3
Vihr	14	+ 5
RKP	11	(—)
SKL	0	— 7
— — —		— ÄÄNIKYNNYS
Nuors	2	(—)
EKO	0	—1
SMP	0	—1
Ahvenanmaa	1	(—)
	200	

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Suomen Hallitusmuoto

25 §:n 2 mom. Eduskuntavaalien toimittami-
nen. Säännökseen ehdotetaan tehtäväksi muu-
tos, joka mahdollistaa eduskuntavaalien toimit-
tamisen ns. kiinteistä vaaliipiiripaikoista ja ta-
seuspaikoista. Aloitteen mukaan eduskuntavaa-
leja varten maa jaetaan Suomen kansalaisten lu-

kumäärän perusteella vähintään kahteentoista ja
enintään kahdeksaantoista kiinteään vaaliipi-
riin. Ahvenanmaan maakunta muodostaa lisäksi
oman kiinteän vaaliipiirinsä yhden kansanedus-
tajan valitsemista varten. Näiden lisäksi osa
edustajanpaikoista valitaan taseuspaikoilta niin
kuin siitä tarkemmin lailla säädetään. Ne puo-
lueet tai yhteislistat, jotka ovat saaneet kaikista
vaaleissa annetuista hyväksytyistä äänistä Ahve-
nanmaata lukuun ottamatta vähintään kolme

prosenttia, osallistuvat tasauspaikkojen jakoon niin kuin siitä lailla tarkemmin säädetään.

Vaalipiirien lukumäärä mainittaisiin samalla tavalla kuin hallituksen esityksessä. Myös Ahvenanmaan asema säilyisi hallituksen esityksen mukaisena. Edustajien kokonaislukumäärään ei liioin esitetä muutoksia. Suurin osa ehdokkaista valittaisiin ns. kiinteistä vaalipiiripaikoista. Valinnassa kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin, joita aloitteessa ehdotetaan luotavaksi 180 (Ahvenanmaa mukaan lukien), noudatettaisiin nykyisiä suhteellista vaalitapaa koskevia säännöksiä. Tasauspaikkoja ehdotetaan luotavaksi kaksikymmentä, joissa noudatettaisiin aloitteeseen sisältyvässä vaalilaissa olevia suhteellisen laskutavan sääntöjä.

1.2. Ehdotus vaalilaiksi

Ehdotuksessa on kolme hallituksen esityksestä (HE 48/1998 vp) vaalilaiksi poikkeavaa esitystä.

1) Aloitteessa esitetään ehdokkaiden valinnan jakamista kahdella tavalla: osa ehdokkaista — luvultaan 180 — valittaisiin kiinteistä vaalipiiripaikoista hallituksen esityksen mukaisen vaalipiirijaotuksen mukaisesti. Toinen osa — luvultaan 20 — valittaisiin ns. tasauspaikoilta.

6 §:n 1 ja 3 mom. Ensin mainitun säännöksen mukaan kansanedustajat valitaan kiinteistä vaalipiiripaikoista ja tasauspaikoista. Kiinteissä vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 179 kansanedustajaa. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan yksi kansanedustaja ja tasauspaikoista valitaan yhteensä 20 kansanedustajaa sillä tavoin kuin niistä jäljempänä säädetään.

Jälkimmäisen säännöksen mukaan kansanedustajien paikkojen jako kiinteiden vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan niiden Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella, joilla väestötietojärjestelmän tietojen mukaan on ollut kotikunta Suomessa asianomaisessa vaalipiirissä kuudennen vaalipäivää edeltävän kalenterikuukauden viimeisenä päivänä. Jako toimitetaan jakamalla kunkin vaalipiirin Suomen kansalaisten lukumäärä vaalipiirien yhteenlasketulla Suomen kansalaisten lukumäärällä ja kertomalla saatu luku luvulla 179. Kuhunkin vaalipiiriin tulee laskutoimituksen osoittama kokonaisluku vastaava paikkamäärä.

6 §:n uusi 4 mom. *Tasauspaikkojen jakaminen.* Säännöksessä määriteltäisiin alustavasti tasauspaikkojen jakamisen sääntö. Sen mukaan kaksikymmentä tasauspaikkaa jaetaan siinä vertauslukujärjestyksessä, minkä kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneet saisivat, jos vertausluku laskettaisiin kunkin puolueen tai yhteislistan kaikkien vaalipiirien yhteenlasketuista, hyväksytyistä äänistä, niin kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään. Puolueen tai yhteislistan tasauspaikat jaetaan kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneiden ehdokkaiden kesken vaalipiirissä laskettujen vertauslukujen suurusjärjestyksessä.

92 §:n uusi 2 mom. *Vaalien tuloksen määrääminen tasauspaikkojen osalta.* Säännöksen lisämomentissa todettaisiin, että eduskuntavaaleissa kaksikymmentä (20) paikkaa jaetaan tasauspaikkoina siinä vertauslukujärjestyksessä, minkä kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneet saisivat, kun puolueen tai yhteislistan kaikkien vaalipiirien yhteenlasketusta äänimäärästä lasketaan kullekin ehdokkaalle vertausluku. Vaalien tuloksen määräämiseksi kirjoitetaan kaikkien ehdokkaiden nimet heidän vertauslukujensa suuruuden mukaiseen järjestykseen koko maan ollessa laskennallisesti yhtenä vaalipiirinä. Näin tasauspaikkojen jakoa varten kunkin puolueen sisällä muodostetaan vertauslukujen perusteella paremmuusjärjestys, ja tästä nimisarjasta ensimmäiseksi tasauspaikalta tulee valituksi se eri puolueiden tai yhteislistojen ehdokkaista, joka on saanut suurimman vertausluvun ja jota ei ole valittu kiinteiden vaalipiiripaikkojen laskennassa. Seuraavaksi tästä nimisarjasta valitaan toiseksi suurimman vertausluvun saanut kiinteästä vaalipiiripaikasta valitsematta jäänyt ehdokas ja näin jatketaan, kunnes kaksikymmentä tasauspaikkaa on jaettu.

93 §:n 1 mom. *Kansanedustajan varaedustaja (myös tasauspaikoille).* Säännöksen mukaan kansanedustajan varaedustaja 6 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kiinteissä vaalipiireissä määrätään siten, että varaedustajaksi tulee ensimmäinen valitsematta jäänyt ehdokas siitä puolueesta tai yhteislistasta, johon valittu kuului. Kansanedustajan varaedustaja 6 §:n 3 momentissa tarkoitetuilta tasauspaikoilta määrätään siten, että varaedustajaksi tulee ensimmäinen 93 §:n 2 momentissa tarkoitettulta tasauspaikalta valitsematta jäänyt ehdokas siitä puolueesta tai yhteislistasta, johon valittu kuului.

2) Aloitteessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön kolmen (3) prosentin äänikynnys.

6 §:n 2 mom. Ehdotuksen mukaan, jos puolue tai yhteislista on saanut kolme prosenttia tai sitä enemmän annetuista hyväksytyistä äänistä Ahvenanmaata lukuun ottamatta, se osallistuu tasauspaikkojen jakoon. Ehdotus merkitsee sitä, että myös alle kolmen prosentin kannatuksen saaneet puolueet tai yhteislistat voivat saada edustajanpaikkoja kiinteistä vaalipiiripaikoista, jos ne saavuttavat paikallisesti riittävän kannatuksen.

3) Aloitteessa ehdotetaan otettavaksi käyttöön vaaliliittojen solmimiskielto.

109 §:n 2 mom. Oikeus asettaa ehdokkaita. Vaaliliittojen kielto. Säännöksen mukaan ehdokkaita asetettaessa kahdella tai useammalla puolueella taikka valitsijayhdistyksellä ei ole oikeutta yhtyä vaaliliitoksi sopimalla siitä keskenään. Tältä osin viitataan edellä yleisperusteluissa esittyihin näkökohtiin.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Suomen Hallitusmuoto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1—24 §
(Kuten HE)

25 §

Eduskuntavaalien toimittaminen

(1 mom. kuten HE)

Eduskuntavaaleja varten maa jaetaan Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella vähintään kahteentoista ja enintään kahdeksaantoista kiinteään vaalipiiriin. Ahvenanmaan maakunta muodostaa lisäksi oman kiinteän vaalipiirinsä yhden kansanedustajan valitsemista varten. Näi-

den lisäksi osa edustajanpaikoista valitaan tasauspaikoilta niin kuin siitä tarkemmin lailla säädetään. Ne puolueet tai yhteislistat, jotka ovat saaneet kaikista vaaleissa annetuista hyväksytyistä äänistä Ahvenanmaata lukuun ottamatta vähintään kolme prosenttia, osallistuvat tasauspaikkojen jakoon niin kuin siitä lailla tarkemmin säädetään.

(3 mom. kuten HE)

26—131 §
(Kuten HE)

2.

Vaalilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—5 §
(Kuten HE)

6 §

Kansanedustajien paikkojen jako

Kansanedustajat valitaan kiinteistä vaalipiiri-paikoista ja tasauspaikoista. Kiinteissä vaalipiireissä paitsi Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan suhteellisilla vaaleilla yhteensä 179 kansanedustajaa. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiirissä valitaan yksi kansanedustaja ja ta-

sauspaikoista valitaan yhteensä 20 kansanedustajaa sillä tavoin kuin jäljempänä säädetään.

Jos puolue tai yhteislista on saanut kolme prosenttia tai sitä enemmän annetuista hyväksytyistä äänistä Ahvenanmaata lukuun ottamatta, se osallistuu tasauspaikkojen jakoon.

Kansanedustajien paikkojen jako kiinteiden vaalipiirien kesken Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiriä lukuun ottamatta toimitetaan niiden Suomen kansalaisten lukumäärän perusteella, joilla väestötietojärjestelmän tietojen mukaan on ollut kotikunta Suomessa asianomaisessa vaali-

piirissä kuudennen vaalipäivää edeltävän kalenterikuukauden viimeisenä päivänä. Jako toimitetaan jakamalla kunkin vaalipiirin Suomen kansalaisten lukumäärä vaalipiirien yhteenlasketulla Suomen kansalaisten lukumäärällä ja kertomalla saatu luku luvulla 179. Kuhunkin vaalipiiriin tulee laskutoimituksen osoittamaa kokonaislukua vastaava paikkamäärä.

Kaksikymmentä tasauspaikkaa jaetaan siinä vertauslukujärjestyksessä, minkä kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneet saisivat, jos vertausluku laskettaisiin kunkin puolueen tai yhteislistan kaikkien vaalipiirien yhteenlasketuista, hyväksytyistä äänistä, niin kuin siitä jäljempänä tarkemmin säädetään. Puolueen tai yhteislistan tasauspaikat jaetaan kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneiden ehdokaiden kesken vaalipiirissä laskettujen vertausluku- ja suuruusjärjestyksessä.

(5 mom. kuten 3 mom. HE)

7—37 §
(Kuten HE)

38 §

Ehdokkaiden järjestyksen määrittäminen

(1 mom. kuten HE)

Kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa arvotaan:

1) vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ja vaaliliittojen keskinäinen järjestys;

2) vaaliliitossa sen muodostaneiden puolueiden keskinäinen järjestys;

3) yhteislistojen keskinäinen järjestys.

(3—5 mom. kuten HE)

39 ja 40 §
(Kuten HE)

41 §

Ehdokashakemuksen ratkaisemisen jälkeen tehtävät päätökset

(1 mom. kuten HE)

Kunnallis- ja europarlamenttivaaleissa puolueella tai valitsijayhdistyksellä, jonka ilmoitusta vaaliliittoon tai yhteislistaan liittymisestä kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa ei ole hyväksytty, on oikeus peruuttaa ehdokashakemuksensa. Puolueen ja valitsijayhdistyksen vaaliasiamiehen on tehtävä peruutus kirjallisesti ehdokashakemukset käsittelevälle viranomaiselle viimeistään 31. päivänä ennen vaalipäivää ennen

kello 12. Ehdokashakemuksen hyväksymistä koskeva asia on peruutuksen johdosta käsiteltävä uudelleen.

(3 mom. kuten HE)

Eduskuntavaaleissa ehdokashakemuksen ratkaisemisen jälkeen päätökset tehdään vaaliliittoja lukuun ottamatta soveltuvin osin siten kuin 1—3 momentissa säädetään kunnallis- ja europarlamenttivaaleista.

42 §

Ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen

Kunnallisvaaleissa ja europarlamenttivaaleissa ehdokashakemukset käsittelevän viranomaisen on 31. päivänä ennen vaalipäivää pidettävässä kokouksessaan laadittava ehdokaslistojen yhdistelmä, jossa on samalle puolelle lehtä painettuna:

1) yhteinen otsikko, josta käy selville, mitä vaaleja varten yhdistelmä on laadittu; sekä

2) puolueiden ehdokaslistat, yhteislistat ja yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten ehdokaslistat.

Kunnallis- ja europarlamenttivaaleissa vaaliliittoon kuulumattomien ja vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistat sekä yhteislistat ja yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten ehdokaslistat sijoitetaan 38 §:n 2, 3 ja 5 momentissa tarkoitettuun järjestykseen siten, että ensin ovat puolueiden ehdokaslistat ryhmiteltyinä vasemmalta oikealle, sitten yhteislistat vastaavalla tavalla ryhmiteltyinä ja lopuksi yhteislistaan kuulumattomien valitsijayhdistysten ehdokaslistat aakkosjärjestyksessä allekkain. Ehdokkaille annetaan tässä järjestyksessä numerot alkaen numerosta 2.

(3 mom. kuten HE)

Jos kunnallis- tai eurovaaleissa puolueita, vaaliliittoja tai yhteislistoja on niin paljon, että niiden ryhmittely vasemmalta oikealle oleellisesti haittaisi yhdistelmän luettavuutta, ne tai osa niistä voidaan ryhmitellä yhdistelmään arvonnalla mukaisista järjestystä noudattaen myös allekkain. Kunnallis- ja eurovaaleissa vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistat erotetaan riittävän selkeästi vaaliliittoon kuulumattomien puolueiden ehdokaslistoista. Tällöin vaaliliiton muodostaneiden puolueiden ehdokaslistojen alapuolelle tehdään merkintä siitä, että kyseiset puolueet ovat vaaliliitossa. Europarlamenttivaalien ehdokaslistojen yhdistelmään on lisäksi otettava niiden puolueiden nimien ja niiden yhteislistojen nimityksen jälkeen, jotka ovat asettaneet

ehdokkaita valtakunnallisessa ehdokasasettelussa, merkintä, josta valtakunnallinen ehdokasasettelu ilmenee.

(5—7 mom. kuten HE)

Eduskuntavaaleissa ehdokaslistojen yhdistelmän laatiminen toteutetaan vaaliliittoja lukuun ottamatta soveltuvin osin siten kuin ehdokaslistojen laatimisesta on säädetty 1—7 momentissa kunnallis- ja eurovaalien osalta.

43—89 §
(Kuten HE)

90 §

Vaalien tuloksen laskentatapa

Kunnallis- ja europarlamenttivaaleissa vaaliliittoon kuulumattomaan puolueeseen ja kuhunkin yhteislistaan kuuluvien ehdokkaiden keskinäinen järjestys puolueessa tai yhteislistassa määräytyy heidän saamiensa henkilökohtaisten äänimäärien mukaan. Tässä järjestyksessä ehdokkaille annetaan vertausluvut siten, että kunkin puolueen tai yhteislistan ensimmäinen ehdokas saa vertausluvukseen puolueen tai yhteislistan hyväksi annettujen äänten koko lukumäärän, toinen puolet siitä, kolmas kolmanneksen, neljäs neljänneksen ja niin edelleen.

Vaaliliittoon kuuluvien puolueiden ehdokkaiden keskinäinen järjestys 1 momentissa tarkoitetuissa vaaleissa määräytyy puolueesta riippumatta heidän saamiensa henkilökohtaisten äänimäärien mukaan. Tässä järjestyksessä annetaan ehdokkaille vertausluvut siten, että ensimmäinen ehdokas saa vertausluvukseen vaaliliiton hyväksi annettujen äänten koko lukumäärän, toinen puolet siitä, kolmas kolmanneksen, neljäs neljänneksen ja niin edelleen.

(3 mom. kuten HE)

Eduskuntavaaleissa 6 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kiinteissä vaalipiireissä vaalien tuloksen laskenta suoritetaan ilman vaaliliittoja soveltuvin osin siten kuin 1—3 momentissa säädetään kunnallis- ja europarlamenttivaalien osalta.

91 §
(Kuten HE)

92 §

Vaalien tuloksen määrittäminen eduskuntavaaleissa ja kunnallisvaaleissa

Vaalien tuloksen määrittämiseksi eduskuntavaalien kiinteissä vaalipiireissä ja kunnallisva-

leissa kirjoitetaan kaikkien ehdokkaiden nimet heidän vertauslukujensa suuruuden mukaiseen järjestykseen ja kunkin ehdokkaan nimen kohdalle merkitään hänen vertauslukunsa. Tästä nimisarjasta valitaan sarjan alusta alkaen niin monta ehdokasta, kuin vaalipiirissä on edustajia tai kunnassa valtuutettuja valittava.

Eduskuntavaaleissa kaksikymmentä (20) paikkaa jaetaan tasauspaikkoina siinä vertauslukujärjestyksessä, minkä kiinteisiin vaalipiiripaikkoihin valitsematta jääneet saivat, kun puolueen tai yhteislistan kaikkien vaalipiirien yhteenlasketusta äänimäärästä lasketaan kullekin ehdokkaalle vertausluku. Vaalien tuloksen määrittämiseksi kirjoitetaan kaikkien ehdokkaiden nimet heidän vertauslukujensa suuruuden mukaiseen järjestykseen koko maan ollessa laskennallisesti yhtenä vaalipiirinä. Näin tasauspaikkojen jakoa varten kunkin puolueen sisällä muodostetaan vertauslukujen perusteella paremmuusjärjestys ja tästä nimisarjasta ensimmäiseksi tasauspaikalta tulee valituksi se eri puolueiden tai yhteislistojen ehdokkaista, joka on saanut suurimman vertausluvun ja jota ei ole valittu kiinteiden vaalipiiripaikkojen laskennassa. Seuraavaksi tästä nimisarjasta valitaan toiseksi suurimman vertausluvun saanut kiinteistä vaalipiiripaikasta valitsematta jäänyt ehdokas ja näin jatketaan kunnes kaksikymmentä tasauspaikkaa on jaettu.

93 §

Kansanedustajien varaedustajat

Kansanedustajan varaedustaja 6 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa kiinteissä vaalipiireissä määrätään siten, että varaedustajaksi tulee ensimmäinen valitsematta jäänyt ehdokas siitä puolueesta tai yhteislistasta, johon valittu kuului. Kansanedustajan varaedustaja 6 §:n 3 momentissa tarkoitetuilta tasauspaikoilta määrätään siten, että varaedustajaksi tulee ensimmäinen 93 §:n 2 momentissa tarkoitettulta tasauspaikalta valitsematta jäänyt ehdokas siitä puolueesta tai yhteislistasta, johon valittu kuului.

Jollei edustajalle muutoin saada varaedustajaa, tulee varaedustajaksi se valitsematta jäänyt ehdokas, jonka nimi on ensimmäisenä 92 §:ssä tarkoitettussa nimisarjassa.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

94 §
(Kuten HE)

95 §

*Eduskuntavaalien tuloksen vahvistaminen ja
julkaiseminen sekä siitä tiedottaminen*

(1—3 mom. kuten HE)

Helsingin keskusvaalilautakunta vahvistaa, julkaisee, toimittaa sekä antaa tiedon tasauspaikkojen vaalituloksesta noudattaen soveltuvien osin sitä, mitä 1—3 momentissa on säädetty.

96—108 §
(Kuten HE)

109 §

Oikeus asettaa ehdokkaita

(1 mom. kuten HE)

Ehdokkaita asetettaessa kahdella tai useammalla puolueella taikka valitsijayhdistyksellä ei ole oikeutta yhtyä vaaliliitoksi sopimalla siitä keskenään.

110 §

Ehdokkaiden enimmäismäärä

Puolueella tai yhteislistalla voi olla kussakin vaalipiirissä neljätoista ehdokasta kansanedustajiksi. Jos vaalipiiristä valitaan enemmän kuin neljätoista kansanedustajaa, ehdokkaita voi kuitenkin olla niin monta kuin vaalipiiristä valitaan edustajia.

111—123 §
(Kuten HE)

124 §
(Poist.)

124—198 §
(Kuten 125—199 § HE)

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 1998

Esko Helle /vas